

remediu decît să-l accepte așa cum este, cu inevitabila și sterila propoziție „înteleg totul, îi iert totul“, tipică în special teatrului naturalist.

Noi, cei ce ne dedicăm întreaga energie pentru a transforma atât natura umană cât și natura în general, trebuie să descoperim calea ce ne va permite să prezentăm omul din perspectiva transformării sale datorată intervenției societății. Asta presupune din partea actorului o deplasare totală a unghiului său de vedere, opus principiului teatral conform căruia omul nu putea fi diferit de ceea ce este, și care – atât în ciuda societății cât și a lui însuși – trebuia să rămână așa pentru totdeauna: „indiscutabil uman“, „conceput de natură în acest fel și nu în altul“, etc. Schimbarea unghiului de vedere pe care trebuie să-l realizeze un actor nu e o operație rece, mecanică: nimic din ceea ce este rece și mecanic nu poate avea vreo legătură cu arta; această operație este de natură artistică. Fără o relație afectivă cu noul său public, fără un entuziast interes pentru progresul umanității, nu îi va fi posibilă această schimbare.

Din acest punct de vedere, mișcările scenice, ce au loc în teatrul nostru, nu sunt imagini sau efecte „pur estetice“, ce au ca scop frumusețea exterioară, ci fac parte dintr-o activitate teatrală ce tratează teme importante pentru o societate nouă; fără o înțelegere profundă și un consens puternic în jurul noii structuri a relațiilor interumane, ele nu vor putea fi tratate.

Traducere de Ioana ANGHEL (după revista *Theater Arbeit*, Berlin, 1961)

„Timpul purității a trecut...“ Festivalul de Dans și Teatru de la Göteborg

20–29 august 2004

Disponibilitatea companiilor și a publicului de a călători de-a lungul verii face ca lunile iulie și august să abunde, de-a lungul întregii Europe, în festivaluri de teatru. Și nu mă refer doar la Avignon, care are loc în iulie sau la Edinburgh, care se desfășoară în august, ci la multe altele, cum ar fi Festivalul de Teatru Clasic de la Merida, din Spania, ori la cel dedicat teatului și dansului de la Göteborg din Suedia. În rândurile ce urmează, ne vom referi la ultimul, aflat la cea de-a șasea sa ediție, ce anul acesta s-a derulat între 20 și 29 august. Cu caracter internațional, Festivalul de la Göteborg încearcă să prezinte spectacole ce combină teatrul și dansul contemporan cu ciroul și muzica: „Timpul purității a trecut, era impurității se impune. Separația genurilor se șterge, specificitatea artelor se anulează. Sfârșitul de secol va fi acela al îngemănării lor.“ (George Banu, *Ultimul sfert de secol teatral. O panoramă subiectivă*. Spectacole precum *Foi* (prezentat de compania belgiană „Les Ballets C. de la B.“), *Togué* (semnat de Carlotta Ikeda) ori *Cirque and The Story of Auguste* (spectacol de teatru și circ produs de compania Cie Cirque din Franța) au impresionat publicul Festivalului prin bogăția ideilor și prin imaginația debordantă, rezultate tocmai din acest sincretism al artelor.

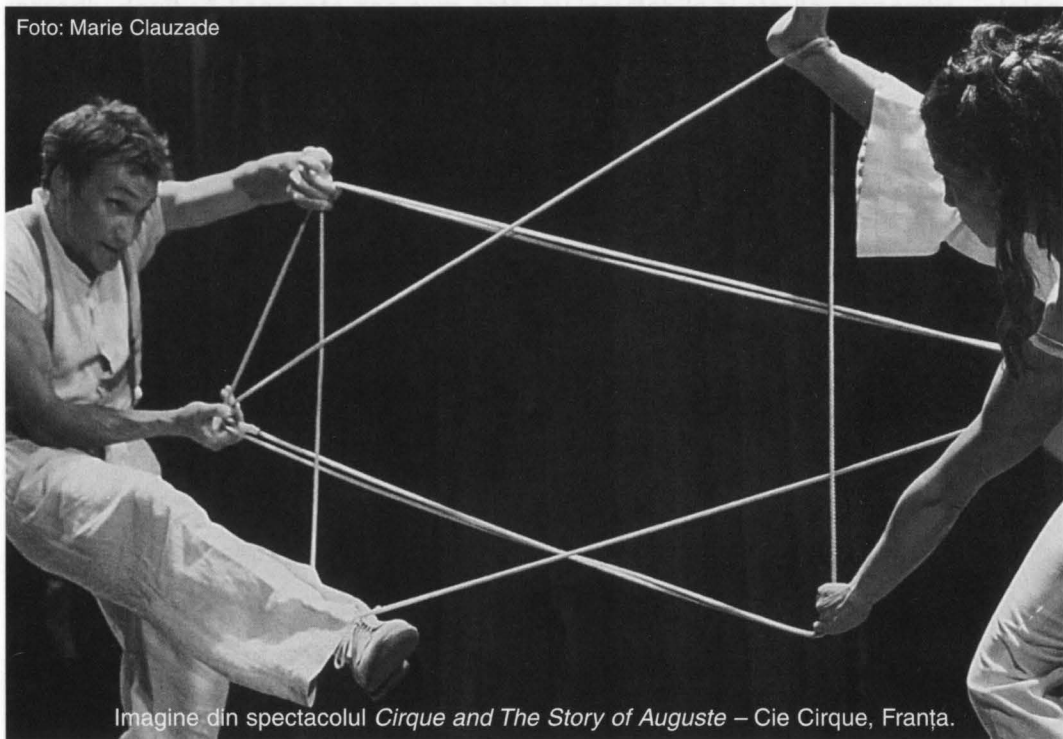
Foto: Vicent Paris

Imagine din spectacolul *Togué*, regia Carlotta Ikeda.

Coregrafa Sidi Larbi Cherkaoui a stârnit ovațiile publicului la finalul spectacolului *Foi* – una dintre prezențele mult așteptate la festival – atât datorită mesajului cât mai ales datorită punerii în scenă. Un univers al urâtului și al răului s-a născut din îmbinarea inedită a muzicii angelice compuse în secolul al XIV-lea (interpretată de grupul *Capilla Flamenca*) cu momente de dans și fragmente de teatru „clasic” de o extremă violență. Femei bătute, siluete de morți desenate pe podea, ziduri mânjite de sânge, mănuși de box pictate cu steagul american au recreat imaginea lumii în care trăim și pe care, conștienți sau nu, o lășăm moștenire celor ce ne vor urma. Personal, nu am fost partizană a acestei imagini deformate a lumii (pentru că, pur și simplu, nu cred în ea), însă imaginația și puterea expresivă a spectacolului mă determină să recunosc că lumea poate fi uneori mult mai urâtă decât ne-o imaginăm noi.

O altă dovadă a sincretismului artelor scenice a constituit-o spectacolul *Togué*, prezentat de compania franceză „Ariadone”, înființată și condusă de Carlotta Ikeda. Japoneză de origine, spectacolele companiei sale au însemnat întruchiparea scenică a dansului *butô*. Curent coregrafic născut în Japonia anilor '60 ca reacție împotriva colonizării Arhipelagului de către americani și a declinului societății nipone după cel de-al doilea război mondial, dansul *butô* revendică repunerea în scenă a adevărului arhaic al ființei umane. În 1959, fondatorul mișcării Tatsumi Hijikata (1928–1986) montează spectacolul *Culori interzise*, după un text de Yukio Mishima. Douăzeci de ani mai târziu, Carré Silvia Monfort, la Paris, dezvăluie pentru prima dată farmecul acestui tip de dans caracterizat prin mișcări minimaliste, interiorizate, de o expresivitate ieșită din comun.

Foto: Marie Clauzade

Imagine din spectacolul *Cirque and The Story of Auguste* – Cie Cirque, Franța.

„În ziua de azi nu-mi mai place eticheta de dans *butô*, chiar dacă reprezintă fundamentul dansului meu [...] Într-adevăr, originile mi le trag din spiritul *butô*, cel ce trebuie pus mereu în chestiune. La epoca respectivă, a însemnat o revelație. Studiam dansul de tip clasic la universitate, dar simțeam mereu că mă aflu în fața unui zid. Văzând spectacolele lui Hijikata în anii '70, am știut că am găsit soluția de a traversa zidul.“ Frază laitmotiv a Carlottei Ikeda, caracterizează perfect spiritul dansului pe care-l propune. Ultimul ei spectacol, cel jucat la Göteborg, reprezintă însă mult mai mult decât „spiritul *butô*“. Este vorba de de un „amestec“ între muzică rock, cântată *live* de un grup din Bordeaux – Spina – și dans *butô*: cinci balerine, îmbrăcate în kimonouri portocalii, dansând la baza unor cuburi uriașe de fier pe care se află solistul și instrumentiștii, imaginează prin mișcări tipice dansului *butô*, o lume a zborului și a căldurii și echilibrului uman în același timp. Totodată, cele două universuri create (cel al muzicii și cel al dansului) par să „metaforizeze“ două lumi distincte: cea a feminității, armonică și interiorizată, și cea a masculinității, mult mai violentă și extrovertită, totodată. Pe scenă, dansul și muzica se succed sau se amestecă, însă niciodată nu se „întâlnesc“.

O prezență inedită pe scena Festivalului a fost cea a coreografului originar din Bali, Mugiyono Kasido, cu spectacolul *Mencari Mata Candi* („Să te uiți în ochii templului“). De o mobilitate și expresivitate ieșite din comun, balerinul-coregraf combină tradiția și caracterul religios al dansului balinez cu vitalitatea și energia dansului contemporan într-un spectacol ce translează spiritul spectatorului într-un univers straniu. Din păcate pentru noi, spectatorii europeni, mesajul unui astfel de spectacol rămâne aproape indescifrabil, necunoscând limbajul de coduri

și semne utilizat pe scenă. La final, publicul aplaudă încântat, nu însă pentru că ar fi pătruns semnificația muzicii sau a mișcărilor, ci în special pentru exotismul spectacolului.

Unul dintre sensurile fundamentale ale artei constă în a protesta și a încerca să deschidă ochii oamenilor asupra societății în care trăim. Fie că e vorba de dictatură versus libertate, de extremisme precum războiul sau naționalismul, teatrul recrează de multe ori un univers dur și crud, ce poate părea uneori departe, când de fapt se află alături. Regizoarea Nana Janelidze din Georgia a propus publicului Festivalului un spectacol-monolog în care o prezentatoare de radio își istorisește viața la microfonul unui studio aflat la subsolul unei clădiri zguduite continuu de bombardamente. La fel, și regizorii libanezi Lina Saneh și Rabin Mroué imaginează un interviu fictiv între o actriță și... ea însăși; e vorba de drama artistului ce nu poate crea într-o lume cenzurată și opresată politic și social (un subiect extern de prezent, de altfel, în mai toate epocile culturale).

Copil fiind, oricare dintre noi a fost la circul denumit „clasic“, cel cu jongleuri, animale dresate, înghițitori de flăcări și trapeziști. Însă puțini am avut șansa de a fi văzut un spectacol de teatru-circ. Există însă atît regizori cît și actori, care combină spectaculozitatea riscului cu drama teatrală. Ueli Hirzel și compania franceză „Cie Cirque“, ne-au așezat pe bănci din lemn dispuse în jurul unei scene rotunde, tot din lemn, montate într-un cort vechi de circ ambulant. Distractiv, provocator, poetic, spectacolul a făcut înconjurul lumii înainte de a poposi pe malul Mării Nordului, într-un vechi port suedez. Două actrițe-mimi-echilibriști, un actor-jongleur și un muzician ne-au istorisit povestea lui August (titlul spectacolului: *Cirque and The story of Auguste*, realizat după textul lui Henry Miller *The Smile at the Foot of the Ladder*). Eroii poveștii au mers pe sarmă, au făcut clovnerii și jonglerii, s-au deghizat, au povestit despre August, au plâns, s-au iubit, totul într-un spectacol de o imaginație debordantă, ce a stârnit când valuri de aplauze, când zâmbete amare și triste. După treizeci de ani de experiență în lumea circului și a teatrului, Ueli Herzl continuă să fie fascinat de combinația celor două: „[...] jongleria cu cuvintele, spune el, este minunată, reprezintă și ea tot o formă de acrobație.“

Șansa de a asista la acest Festival mi-a oferit-o *Asociația Internațională a Criticilor de Teatru* care, an de an, organizează, împreună cu un festival important, un seminar dedicat tinerilor cronicari dramatici. Dezbătând dimineața ceea ce văzusem în seara anterioară, scriind cu toții despre același spectacol pentru a ne putea confrunta ulterior opiniile, prezentând fiecare universul teatral din țara sa de origine, am descoperit universuri complet necunoscute. Unora dintre noi ni se păreau cîteodată stranii spectacole pe care publicul suedez le ovaționa. Din discuțiile ulterioare reieșea nevoia evidentă de „poveste“. Indiferent de originalitatea punerii în scenă ori de imaginația coregrafului, firul narativ constituia, pentru unii dintre noi, elementul primordial în desfășurarea unui spectacol. La fel, intransigența unora dintre cursanți apărea evidentă în comparație cu „generozitatea“ altora. Nu era vorba de „mi-a plăcut“ sau „nu mi-a plăcut“, ci de faptul că unii analizau în ansamblu, terminând prin a trage o concluzie și a da o sentință, alții căutau să descopere ideile interesante și novatoare, originalitatea. Astfel, tuturor ni s-a deschis o poartă spre un spațiu nou, necunoscut, tocmai bun de explorat. După întâlnirea de la Göteborg nu ne-a rămas decît să intrăm și să descoperim ce se află mai departe de această poartă... în lumea dansului și a teatrului.